

«СС» впр.

Михаил КОРЯКИН

„ДЬОБУР“ ОБЩЕСТВО ЫН ЫРАР

Улууустаады «Дьобур» общество 1996—1997 сн үөрөх дьыллар V—VII кылаастар үөрэнээччилэриг нуучча уонна саха тылларыгар математикада, историяда кэтэхтэн үөрэннн оскуолатыгар ыгырар. Онон киирин үлэнэн бу соруудахтар буолаллар.

Бадалаахтар соруудахтары барыларын уонна хаачыстыбалаахтык толоруохтаахтар.

Үлэтин иллингтэргэ толороргутугар араспаан-һабытын, ааккытын, адабыт аатын, оскуолабытын, кылааскытын, дьыһээди аадырыскытын чуолкайдык суруйун.

Соруудахтары барыларын ситиһилээхтик толорбуттар уонна болдьовор ыппыттар «Дьобур» кэтэхтэн оскуолатын кылааһын бүтэрбитинэн аадыраллар. Үлэни ытыты бүтэһик болдьовор—сэтгннн 30 күнэ.

Кэнбиэргит таһыгар «Дьобур» кэтэхтэн оскуола-та» дьэн суруйун уонна предметтин ыйыт. Аадырыспыт: 678700, Чурапчы сэл. Петровскай уул. 29, 31 №№-ра, Улууустаады гимназия.

Байыт толору аадырыскыт суруллубут ыраат кэмбиэри угартытын умнуман.

ИСТОРИЯ

V кылаас

1.1. Россия государства хаһан үөскээбитэй? Вийи дойдубут историйттар хаһын үйэ самай ыар дьылдалаарый? Того? Дакаастаа.

2. Нуучча сиргэр хас сыллаахха ыраахтаады тигула олохтоммутай?

3. СССР тэрилдибит уонна ыһыллыбыт күнүн, сылын суруй.

4. Күнн аймахха космической үйэ сарданымытын сылыт күнүн суруй.

II. Туох бастаан буолбутай. Куликоватаады кыргыһы дуу. Невскэйдэди кыргыһы дуу? Юскаэри Русь олохтонуута дуу. Мамай сарыппы саба түһүүтэ дуу? Наполеону кытта сэрин дуу, декабристар өрө туруулар дуу?

III.1. Александр кинээс туох иһин Невскэй дьон ааты ылбытай?

2. Романовтар династияларыттан бастакы нуучча ыраахтаадытын аата-суола кимий?

3. Петр I ыраахтаады туох үтүөлэрин иһин Улуу ааты ылбытай?

4. М. И. Кутузов биллилээх биир кэмээхтэрин ааттаталаа.

6 кылаас

1. Туох бастаан буолбутай?

2. Троянскэй сэрин дуу, хеопс пирамидаларын тууу дуу?

3. Рим куорат олохтонуута дуу. Спартак байылыктаах кулуттар өрө туруулар дуу. Римскэй империя иллингтэ уонна арбааныга арахсыга дуу?

4. Туой иһити туттуу дуу, ахсааны айы дуу?

5. Былыргы Кытай историйтын сүрүн событтары сыларынан суруй.

II.1. Былыргы Греция демократиятын того кулуттаһыннаах дьылларый? «Демократия» дьэн тыл бийити кэммитигэр туох суолталаарый?

2. Латынны «республика» дьэн тыл туох суолталаарый? Билингити суолтатын кытта тэҥнээн быһаар.

III. Дакаастаа:

1. Былыр аталар: «Египет—Нил бөлөһө» дьэн. Бу сеп дуо?

2. Күнн кийини көлөһүнээһинэ первобыттай общинай тутулга үөскүүр табыллыбат.

7 класс

1.1. Все ли эти события, исторические личности из истории средневековой Франции? Перечислите в хронологической последовательности. Реформации, Варфоломеевская ночь, Уот Тайлер, Песнь о Роланде, Столетняя война, храм святой Софии, войн трех Генрихов, Ф. Дюбуа, Фр. Рабле.

2. Составьте хронику основных событий из истории средневековой Англии.

II.1. Почему в VII в. галлы не считались варварами?

2. Почему держава Карла Великого оказалась менее долговечной, чем государство Хлодвиг?

3. Почему Жанна д'Арк сумела победить англичан, а другие французские воеводы того времени не могли их победить?

III.1. Кто он—последний император единой Римской империи до раздела ее на Западную и Восточную?

2. Кто он—франкский вельф из рода Меровей, завоеватель Галлии, ставший королем Франского королевства?

3. Перечислите знаменитых современников Юстиниана I.

IV. Объясните, в результате каких событий и исторических процессов в обществе людей происходит замена рабовладельческих отношений феодальными?

V. Составьте 2 рассказа-сочинения участником I

крестового похода—рыцаря и простолюдина—о делах и подвигах.

НУУЧЧА ТЫЛА

5 класс

1. Вспомните и составьте по двум данным словам пословицы и поговорки: дело-смело; шило-меншок; труд-труд, коса-камень; журавль-синица; слово-воробей.

2. Подберите и запишите слова, в которых в зависимости от места ударения различаются лексические значения.

3. Напишите слова, обозначающие профессии с суффиксами «-тель» и «-щик».

4. Сочините сказку по примеру народной сказки «Курочка Ряба».

5. Отгадайте шарады:

В «списке» вы мой обнаружите корень, суффикс в «собрании» встретите вскоре, а слово «рассказ» вы приставку найдете, а целом—по мне на уроки пойдете.

III

Корень мой находится в «цене», в «черке» найди приставку мне, суффикс мой в «тетрадке» все встречали, весь же—в дневнике я и в журнале.

6 класс

1. Подберите синонимы к следующим устаревшим словам:

брань—
водный—
внимать—
издрекле—
уповать—
ужель—

2. Составьте словосочетания со словами:

костный—
костяной—
костистый—

3. К данным устойчивым сочетаниям подберите антонимы-фразеологизмы:

куры не клюют—
от горшка два вершка—
у черта на куличках—

4. Составьте небольшой рассказ, раскрывающий значение пословицы: «Поспешныя людей насмешишь».

5. Продолжите ряд—близко, недалеко...

6. Вычеркните лишнее слово, объясните:

Три Звук
Тру Слог
Трещ Ударение
Треть Точка

САХА ТЫЛА

5 кылаас

1. Этинни сөһкө суруй:

1. Аһыллыбыт аһыман албах сүөһүлэр хoduһаа киирбиттэр.

2. Күнн алгардас ийбэ төрөөбүтэ.

3. Сяаскы төгөрүүлэр буоланнар, сир астары кыһан үүмүтэхтэр.

4. Суверен, национальнай оҕоһун баһам дьону интэриһиргэтэр.

5. «Туймаада» лааһырга үгүс сирдэргэн элбэх оҕолор мустубуттара.

II. Сомоҕо домох суолтатын быһаар:

1. Айыыта киирбит—

2. Иллитэ атаҕа барбат—

3. Кута ыстаммыт—

III. Этинни ырымт (тыл ситимин бул, этин чилиһиниэн ырымт):

Микитэ үс атахтаах төгүрүк оҕуолларын аһыгар саһан хаалда.

Балачча буолан баран, Сөдүөнчүлэ уу баһан киир-дэ.

IV. Сөбүлээбит темаҕар ребуска оҕорон ыт.

V. Омуһнаах кэспэни аһан суруй. Сымаланаар:

КЫЛҒАСТЫК

Бу күнүргэ Москва куоракка Д. К. Сивцев—Сүрүн Омонлоон 90 саһын туолуутугар аһамыт үбүлүүтүлэ дьаһалаар аһытыллылар. Сүрүлүүтүлэ РФ Културатын министрствотугар, Россия Сүрүлүүтүлэригэр сөһүн бырабыланыыттар чигэстэлэр. А. Е. Кулаковскай—Омонлоон Омонлоон үбүлүүтүлэригэр кыттыллыах бөлөх үтүлүүтүлэ. Народнай сүрүлүүтүлэ Москва Саха сириттэн төрүттүлүк студияларын уонна олохтоохторун кытта көрсүөтэ. Ити үөрүүтүлэ көтүүсө СР делегацията кыттыт.

1. Сүрүн санааны тутуһан, теманы арыһын.
2. Уус-уран тыла-өһө.
3. Кэрэхсэбилэ.

6 кылаас

1. Этинни сөһкө суруй:
1. Кэрэхсэбилэ быһыаһын сөһкө аһа да бүтэ илик.

2. Муһуугун ыһаама, үөр-көт.

3. Күнн олоххо умсулгана бараммат.

4. Даарыйа кэрэхсэбилэ олох ырааһын этинэн-кыһыннан билбита.

5. Улахан тыһынылартан баһаардар тахсыылара тохтообаттар.

II. Сомоҕо домох суолтатын быһаар:

1. Кутуһах иһини кэһэтэр—

2. Хааннаах ыт курдун көрөр—

3. Тыас хомунар—

III. Этингэ тыл ситимин бул, атын чилиһиниэн ырымт:

Микитэ чалбахха сүгэ олунтарын быраһаттыы оонньуур.

Күнн, холку Амма өрүс балаһанын аһыһан тэлгэнэ кэлэһинэ уста турар.

IV. Сөбүлээбит темаҕар ребуска оҕорон ыт.

V. Быһылааннаах түгэн тутуһан көлөһөннэ суруй.

Сымаланаар: сүрүн санааны тутуһан, теманы арыһын, тыла-өһө, кэрэхсэбилэ.

VII кылаас

1. Айар үлэ—муһуруһуннаах көрөһөн.

Сымаланаар: сүрүн санааны тутуһан теманы арыһын, тыла-өһө, кэрэхсэбилэ.

2. Этинни ырымт (этин тийбик, ситимин, туту-лун, састаабын, саһа чааһын):

Киирбитим—күнн сөһкөтүлүн оҕорор аһыт.

Мин ыраахтаадылаах Россия олоһун баттаһа тө-рөөбүтүм, Советскай былаас төрүтүннээбиттэн тий-бөр тийбэ төһөгө хаамсыбытым.

3. Этинни редакциялаа:

Сөргөбө ыһырданмыт ат тоҕон чуһууһун турар.

Кылгас үйэлээх аһыгы мас дьыллэри көрө-көрө мин былыргы саха малларын дьыллэрин санаан кэ-лэһин.

Омонхо саха омуһ саамай таһымы аһыһынны-нан буолар.

Саха дьонно атын омуһтардыын илгээх аһааһын оҕорор үтүө үгэстээх.

4. Сомоҕо домох суолтатын быһаар:

Буруо таһаарар—

Итэ буолан—

Кой салгыт—

Кулгаскын сымнат—

Кулун атаҕа киирбит—

5. Талбыт темаҕар кроссворда оҕор.

МАТЕМАТИКА

5 кылаас

1. Этингэ 23 буоларын курдук скэбналарда ту-руор:

7.9+12.3—2

2. Сөһкөх аһыт тахсарын курдук төһөлөр он-нуларыгар сымнараларда суруй:

..8

+

1..

408

3. OM кэрчиги ойуулаа. Кэрчигэ сытар С уонна K төһөлөрү бэлэтээ, O, C, K уонна M төһөлө-рынан бүтэр бары кэрчигэри суруй.

4. Массыһа 225 км барбыт. Хас литр бензини ороскуоттаабыт, өскөтүн хас бириэс 100 км па-йы 12 литр бензин наада буоллаһына?

5. Уол аҕатыттан үс төгүл балыс. Аҕата 37 саас-тааҕар уол 3 саастаах этэ. Бидийтин уол уонна аҕа-тын сааһа хаһый?

6. Квадрат уонна үс муһуһун ойуулаһыт кума-һытын Майыһа Буратинова биэрбит. Буратино квадрат иһигэр 3 төһөлөрү туруорбут. Онто барыта 4 төһө буолбут. Буратино хайдах ол төһөлөри туруорбутун ойуулаан көрдөр. (Биэр да төһө квад-рат уонна үс муһуһун өрүттэригэр муһуһунулар туруоруллубатах).

7. Көтүлүлүбүт чыһыһыһын бул:

6 117 27

8. Күнн чыһыһа суумата 462 гэ тэг. Онгон би-рө куулуһан бүтэр. Өскөтүн ол нуулу сөһкөххө, ил-лэс чыһыһаһа тэг буолар. Ол чыһыһаһаһа бул.

9. Хонтуораҕа иккиһин уонна үсүү дьаһыһаах 7 оҕуол баар. Барыта 18 дьаһыһа. Иккиһин дьа-һыһаах хас оҕуол баарый?

10. Сааһыһа турарыгар 7 күнн өсөһөбүт. Хас бириэс иһин барыларын кытта бириэс партияны оонньообут буоллаһына, барыта хас партия оонньо-мутуй?

